

ხრიმინოლოგიური შეხედულებანი სამართლიანობასა და სამართალზე

მიხეილ გაბუნია

მიხეილ გაბუნია

სამართლის დოქტორი,

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

საკვანძო სიტყვები:

კრიმინოლოგია, სამართალი, სამართლიანობა

ძველი ბერძნები ამბობდნენ, რომ სამართლიანობა სახელმწიფოს ზნეობრივი წესრიგია, ხოლო სამართლიანი სამართალი ღვთიური წესრიგია. სამართლიანობა არის ყველა საქმის სათავე, პირველსაწყისი, რასაც ეფუძნება სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრების მიმართულებანი, ხოლო სახელმწიფოს მიერ დადგენილი სამართალი იმდენჯერ შეცვლილა, რამდენი სოციალური წყობა, სახელმწიფო მიმართულების ფორმა და ხელისუფლებაც ყოფილა.

ცნობილია, რომ იდეურად მეოცე საუკუნე „უმაღლესი ჰუმანიზმის“ საუკუნეა, რაშიც ერთ-ერთი უდიდესი როლი სამართლის მეცნიერების განვითარებამ შეასრულა. სინამდვილეში კი „სრულყოფილების“ ეს მწვერვალი ჩადენილი დანაშაულებებით, აღემატება ყველა წინა საუკუნეს ერთად აღებულს. პარადოქსია, რომ სამართლის განვითარებასთან ერთად კაცობრიობა სულ უფრო და უფრო შორდება სამართლის იმ ძირითად იდეას, რომლისკენაც თავდაპირველად იყო მიმართული მთელი მისი ძალისხმევა და ასე გაგრძელდება მანამ, სანამ სამართალი მაქსიმალურად არ დაუახლოვდება სამართლიანობის პრინციპებს.

კრიმინოლოგიური აზროვნების მნიშვნელოვან კატეგორიას სამართალსა და სამართლიანობაზე არსებული მეცნიერული შეხედულებანი წარმოადგენს. ამ ცნებათა სახელდების პროცესზე დიდი გავლენა უნდა მოახდინოს კრიმინოლოგიის მეცნიერებამ. კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით, სამართალი და სამართლიანობა აზრობრივად ერთ დატვირთვას ატარებს,

ხოლო სამართლიანობას უნდა ემყარებოდეს სამართალი, ვინაიდან წარსულში, სწორედ ამ მნიშვნელობით იხმარებოდა იგი. საკითხის სირთულეს განაპირობებს ის გარემოებაც, რომ ამ ცნებათა შესახებ მრავალი შეხედულება არსებობს მეცნიერების სხვადასხვა დარგებში - თეოლოგიაში, იურისპრუდენციაში, ფილოსოფიაში, სოციოლოგიასა და ფსიქოლოგიაში. კრიმინოლოგიაში აღიარებული შეხედულება, რომ ყველა ადამიანის ბუნება, ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე, მიდრეკილია დანაშაულის ჩასადენად, არ აბრკოლებს იმ დებულების ჭეშმარიტებას, რომ სამართლიანობას უნდა ეფუძნებოდეს სამართალი. ადამიანის განუყოფელი თვისებაა, იყოს დამნაშავე. ამიტომ არის დადგენილი სამართლიანობის წესები და პრინციპები, ხოლო ამათგან გამომდინარე – კანონები.

ცნობილია, რომ საზოგადოებრივ მოვლენათა შესწავლა მათი სახელწოდების განმარტებით იწყება. სამართლიანობა (ისევე როგორც სამართალი) სიტყვა მართიდან არის ნაწარმოები, რაც სწორს ნიშნავს. სამართლიანობა, ასევე, განიმარტება როგორც სამართლიანის თვისება, ხოლო სამართლიანის თვისება მოიცავს - სიმართლის მოყვარულს და სიმართლის მიმდევარს, რაც პირდაპირ დაკავშირებულია სინამდვილესთან, სისწორესთან, ეჭვმიუტანლობასთან, ჭეშმარიტებასთან, ზნეობრივ სინმინდესთან, უდანაშაულობასთან, პატიოსნებასთან.¹ აღნიშნულიდან გამომდინარეობს სამართლიანო-

1 იხ. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. თბილისი. 1986.

ბის უმთავრესი პრინციპი – არ გაუკეთო სხვას ის, რაც არ გსურს შენი თავისათვის, რომელიც, ამ ფორმით, მე-19 საუკუნის სამართლის მეცნიერთა მიერ იქნა დადგენილი.² ცხრამეტი საუკუნე დასჭირდა იურიდიულ მეცნიერებას იმისათვის, რომ სამართლიანობის აღნიშნული იდეისათვის მთავარი მნიშვნელობა მიენიჭებინა. სამართლიანობის ეს პრინციპი პირველ საუკუნეში სრულყოფილი ფორმით გვხვდება სახარებაში - „როგორც თქვენ გსურთ მოგექცნენ კაცნი, თქვენც ასევე მოექცით მათ, ვინაიდან ესაა რჯული და წინასწარმეტყველნი“ (სახარება მათესი 7,12). სამართლიანობის შემეცნების აღნიშნული იდეა „ოქროს წესად“ (Die Goldene Regel) არის სახელდებული გერმანულ ენაზე ნათარგმნ სახარების ტექსტში; სადაც ვკითხულობთ: „Alles, was ihr also von anderen erwartet, das tut auch ihnen! Darin besteht das Gesetz und die Propheten.“ (MATTAUS 7,12) საგულისხმოა ის გარემოება, რომ სამართლიანობის ეს პრინციპი უმაღლეს კანონად, რჯულად, სამართალად (das Gesetz) არის მოხსენიებული.

საქართველოს კანონმდებლობა, მიუხედავად იმისა, რომ ერთმანეთისაგან ყოფს სამართლიანობასა და სამართალს, გვერდს მაინც ვერ უვლის სამართლიანობის ცნებას და აღიარებს მის უპირატესობას. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 54-ე მუხლი ბათილად აცხადებს უზნეო და ამორალურ გარიგებას (უზნეო და ამორალური ეს იგივეა, რაც უსამართლო, ვინაიდან როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სამართლიანობის ცნება მოიცავს ზნეობრივ სინამდისს). ხოლო სისხლის საპროცესო სამართლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ედეა სამართლიანობაზეა დაფუძნებული და ბრალდებულს (მსჯავრდებულს, გამართლებულს) სამართლიანი პროცესის უფლებას ანიჭებს (მაგრამ არავითარი განმარტება არ გვაქვს მოცემული იმისა, თუ რას გულისხმობს კანონმდებელი სამართლიანი პროცესის უფლებამი). თუმცა, არის კი სამართლიანი აღკვეთის ღონისძიება - გირაო - იმ ფორმით, რა ფორმითაც კანონმდებელი გვთავაზობს საპროცესო კანონში? ყოველგვარი ვადების დათქმის გარეშე გირაოს ქვეშ შესაძლოა ადამიანი ნლობით იმყოფებოდეს. კრიმინოლოგია კი გვეუბნე-

ბა, რომ ადამიანის ფსიქიკა ამ დროს განიცდის დიდ ცვლილებებს, ხშირ შემთხვევაში მას პატიმრობაზე მეტი ფსიქიკური ტრავმა მოაქვს ადამიანისათვის. ამას გარდა, სად ვხედავთ სამართლიანობის ელემენტებს აღკვეთის ღონისძიების პატიმრობის 9 თვიან ვადასთან მიმართებით? მაშინ, როდესაც, მაგალითად, კრიმინალისტიკურმა ტექნიკამ 21-ე საუკუნეში განვითარების თითქმის მწვერვალს მიაღწია.

სამართლიანობა შინაგან კანონებზე, შინაგან მდგომარეობაზე აკეთებს აქცენტს, სამართალი (დღევანდელი გაგებით) ადგენს გარეგანი ქცევის წესებს და განსაზღვრებებს. ამასთან, სამართლიანი ქცევა სავალდებულო ხდება მხოლოდ მაშინ, თუ იგი განსაზღვრულია სამართლებრივი რეგულაციებით. მთავარი აქ ის არის, რომ გარეგანი ქცევის წესები შინაგანი კანონებიდან მომდინარეობდეს. ხოლო შინაგანი კანონები, რომელიც ადამიანთა განათლებითა და აღზრდით გამოიწვევება და არა კანონშემოქმედებითი საქმიანობით, არ შეიძლება, რომ უსამართლო იყოს.

განათლებას მოაქვს ამაღლებული ზნეობა, ამას კი მივყავართ სამართლიანობის დამკვიდრებამდე საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში. ამიტომ, ერთია სამართალი, რომელსაც ადამიანები შეიცნობენ, რომელიც ადამიანთა სუბიექტური დამოკიდებულებიდან მომდინარეობს და რომელსაც ადამიანებს თავს ახვევს კანონმდებელი (ასეთ სამართალს მიკერძოებული უნდა ვუწოდოთ, ვინაიდან იგი მხოლოდ მმართველი ფენის საკანონმდებლო ორგანოს თანამშრომელთა ნებას გამოხატავს, და არა მთლიანად მოსახლეობის, ხოლო მეორე ეს არის რეალური სამართალი, რომლის შეცნობაც მხოლოდ განათლებულ და ზნეობრივად მაღალგანვითარებულ საზოგადოებას შეუძლია; ასეთ შემთხვევაში საზოგადოების უმრავლესობის ნებით შეიქმნება სამართალი და არა კანონმდებელთა სუბიექტური ნებით. ასეთი სამართალი კი სამართლიანობის მაღალ ღირებულებაზე იქნება დაფუძნებული.

ბერძენი ფილოსოფოსების მიერ შემუშავებული სამართლიანობის იდეა, მდგომარეობს იმაში, რომ ყოველმა ადამიანმა აკეთოს და ჰქონდეს ის, რაც მას ეკუთვნის, აქედან გამომდინარე, საზოგადოებაში სამართლიანობის

2 იხ. Энциклопедический Словарь Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона. С.-Петербургъ, 1890-1907.

გამოვლინებად მიჩნეული იყო ისეთი სამართლის არსებობა, რომლის თანახმად, ადამიანებმა არ უნდა აიღონ ის, რას სხვას ეკუთვნის და თავის მხრივ, არ დათმონ ის, რაც მათ ეკუთვნით.³ ძველი ბერძნები, ასევე, მიიჩნევდნენ, რომ საზოგადოების მაღალი ზნეობა ოთხ ღირსებაში გამოიხატება: სიბრძნე, მხნეობა, სამართლიანობა და სათნოება. აქედან ჩანს, რომ სამართლიანობა ზნეობის შემადგენელი ნაწილია. დიდი რომაელი მეცნიერი ციცირონი აღნიშნულ 4 ღირსების ცხოვრებაში გატარებას „მართებულად ცხოვრების პრინციპებს“ უწოდებს.⁴ სახელმწიფო ხელისუფლების საქმიანობის უპირველესი დანიშნულება მოსახლეობაში ამ ღირსებათა ამალგებისკენ უნდა იყოს მიმართული. ცნობილია, რომ საქართველომ თავის უმაღლეს სიძლიერეს (მხედველობაში დავით აღმაშენებლის დროინდელი სახელმწიფო გვაქვს) მიაღწია მაშინ, როდესაც განათლების საკითხები უმაღლეს ხარისხში იყო აყვანილი. განათლებულმა ქართულმა საზოგადოებამ შეძლო იმდროინდელ მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე უძლიერესი სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, რომელიც სამართლიანობაზე დაფუძნებული სამართლით იმართებოდა. თუ დაისმება საკითხი, რომ ამ პერიოდში ფეოდალური სამართალი იყო და სამართლიანობა შეზღუდული იყო, ვინაიდან არ იყო კანონის წინაშე თანასწორობა – ეს ჩვენი მოსაზრებით მცდარი მსჯელობა იქნება, ვინაიდან იგივე შეიძლება ითქვას დღევანდელ საზოგადოებრივ წყობილებაზე. კერძოდ, საზოგადოების სოციალურ სტრუქტურაში არანაირი ცვლილებები არ მომხდარა და ვერც მოხდება, კაცობრიობის ისტორიამ ეს ნათლად დაადასტურა. საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა როგორც ადრე იყო, ასევეა დღესაც. მწვერვალზე იმყოფება პოლიტიკური და ეკონომიკური ელიტა, სოციალური სტრუქტურის შემდეგ საფეხურზე იმყოფება საშუალო ფენა, ყველაზე დაბალ ფენას კი შეადგენს ღარიბი მოსახლეობა, სოფლის მეურნეობის დაქირავებული მუშაკები, ე.წ. მომსახურე პერსონალი, დასახლებული ფენის მიღმა კი არიან

ალკოჰოლიზმით დაავადებულები, ნარკომანები, უსახლკარო პირები... სავესებით ნათელია, რომ საარსებო (ვიტალური) მოთხოვნილებების მაღალ დონეზე დაკმაყოფილება შეუძლიათ მხოლოდ სოციალური სტრუქტურის მაღალი ფენის წარმომადგენლებს, ასე იყო ყველა დროსა და ყველა ეპოქაში, ასე არის დღესაც. საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა ცვლილებას ვერ განიცდის, შესაძლებელია ფორმა იცვალოს, მაგრამ შინაარსში ცვლილება შეუძლებელია. მაგრამ სრულიად შესაძლებელია, რომ კანონის წინაშე რეალური თანასწორობა იქნეს მიღწეული სამართლიანი საკანონმდებლო საქმიანობის შედეგად, რომ ყველა მოქალაქეს მიეცეს თანაბარი შესაძლებლობა, ერთი მხრივ, სოციალური სტრუქტურის მაღალ საფეხურზე მოსახვედრად, ხოლო მეორე მხრივ საარსებო მოთხოვნილებათა მაღალ დონეზე დასაკმაყოფილებლად. ხოლო სამართლიანობის პრინციპების უგულვებლყოფა კანონშემოქმედებით საქმიანობაში გამოიწვევს უსამართლო კანონთა მიღებას და დანაშაულთა წახალისებას, მაგალითად „კანონი აზარტული თამაშების შესახებ სხვა არაფერია, თუ არა უკანონობის დაკანონება“, მით უმეტეს, რომ კრიმინოლოგიაში აზარტული თამაშები დანაშაულობაში შემავალ მოვლენად მიიჩნევა.

როდესაც სამართლიანობაზე დამყარებულ სამართალზე ვსაუბრობთ, მხედველობაში გვაქვს ის გარემოებაც, თუ რა არის შინაარსობრივად კანონი და ვინ იღებს მას. ამ გაგებით კანონი ეს არის გააზრებული და დამუშავებული სიტყვა, რომელიც გადადის ქალაქებზე (ინერება) და შემდგომ სავალდებულო ხდება შესასრულებლად საზოგადოებისათვის. ამ პროცესში მონაწილეობენ ის ადამიანები, ვინც საკანონმდებლო ორგანოში არიან. რაც უფრო მაღალგანვითარებული იქნება ზნეობრივად საზოგადოება და ასეთი საზოგადოებიდან გამოსული პიროვნებები მიიღებენ მონაწილეობას საკანონმდებლო საქმიანობაში, მით უფრო სრულყოფილი და სამართლიანი კანონები შეიქმნება. ამიტომ აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა მოზარდების სწორ აღმზრდელიობით და საგანმანათლებლო საქმიანობას.

რაც შეეხება სამართლის ცნებას, იგი დღემდე არ არის დადგენილი, მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს მრავალი შეხედულება სამართ-

3 იხ. Энциклопедический Словарь Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона. С.-Петербург, 1890-1907.

4 იხ. ქრისტოფერ კოლენდა. 2007, მეთაურობა: საბრძოლო ხელოვნება. ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, პირველი გამოცემა, თბილისი. გვ. 34.

ლის შესახებ. ამიტომ იყო, რომ დიდი ფილოსოფოსი კანტი ირონიულად შენიშნავდა: „კანონის მეცნიერნი დღემდე ეძიებენ ცნება სამართლის განსაზღვრებას“. არისტოტელე მიიჩნევდა, რომ „სამართალი არის კანონიერი და თანაბარი“; ცელსუსი აღნიშნავდა, რომ სამართალი არის სიკეთისა და თანაბარუფლებიანობის ხელოვნება (*Jus est ars boni et aequi*).⁵

ყველა დროსა და ეპოქაში სამართალზე გამოთქმულ შეხედულებათა კვლევა სტატიაში შეუძლებელია, ამიტომ შევჩერდებით სამართლის განსაზღვრების, ჩვენი მოსაზრებით, საუკეთესო ვარიანტზე, რომლის თანახმად, სამართალი ეს არის „საზოგადოებრივი ცხოვრების რეგულირების გონივრული და ზნეობრივი საშუალება“, რომელიც სამართლიანობის უმთავრესი იდეიდან გამომდინარე, ადამიანთა შორის თანასწორობას ემყარება, რეალურ თანასწორობას, და არა ისეთ თანასწორობას, რომელსაც ხშირად უსამართლო კანონი გვთავაზობს და მოქალაქეთა და სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებში ყველაზე მეტ უთანასწორობას აკანონებს.

ფაქტია და აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ მსოფლიოში ყველაზე დიდი უსამართლობანი სწორედ სამართლის ძალით და სახელით არის ჩადენილი. ამის დასადასტურებლად ახლანდელი მაგალითიც კმარა: რუსეთმა სწორედ სამართალზე დაყრდნობით, თავის სახელმწიფოში არსებული საკანონმდებლო აქტების (სამართლის) სრული დაცვით განახორციელა საქართველოს და უკრაინის ანექსია, რაც ქართული და საერთაშორისო საზოგადოების მიერ სრულ უსამართლობად იქნა მიჩნეული.

სამართალს და მასში შემავალ სამართლის ნორმებს განსაზღვრავს კონკრეტული კანონმდებელი კონკრეტულ სახელმწიფოში და კონკრეტულ დროს. აქედან გამომდინარე, სამართალი პირდაპირ დამოკიდებულია ისტორიულ ცვალებადობასა და საკანონმდებლო ხელისუფლების ნებაზე, მაშინ როდესაც სამართლიანობა და მისგან გამომავალი წესები არასდროს იცვლება. სწორედ აქედან წარმოიშვება სამართალსა და სამართლიანობას შორის წინააღმდეგობანი, რაც ადამიანთა შეგნებაში მართებულზე შინაგან უთანხმოებას იწვევს.

სამართალი, რომელიც არ არის გამყარებული სამართლიანობით და მხოლოდ იძულების ღონისძიებებით არის შესრულებადი, უშედეგოა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. სამართლისაგან განსხვავებით, სამართლიანობის ცნება უცვლელია და იგი, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის შინაგანი კანონებიდან გამომდინარეობს. სამართლიანობის შესახებ შეხედულებანი ყველა ეპოქაში და ყველა სახელმწიფოში თითქმის იდენტურია.

ცნობილია, რომ კანონის არ ცოდნა არ ათავისუფლებს პიროვნებას პასუხისმგებლობისაგან. ყველა სახელმწიფოში, მიუხედავად მათი დემოკრატიული განვითარების ხარისხისა, არსებობს ასეულობით საკანონმდებლო აქტი, ამას ემატება კანონქვემდებარე აქტები, ბრძანებები, განკარგულებები. ასევე, თითქმის ყველა დაწესებულებას გააჩნია თავისი ეთიკის კოდექსი და ა.შ. მაშასადამე, რა არის გარანტი იმისა, რომ კონკრეტული პიროვნება არ დაარღვევს სამართლის ნორმებს? კანონმდებელთა მიერ შემუშავებული კანონები? გამოდის, რომ ყველა მოქალაქეს უნდა მოვთხოვოთ ყველა კანონის ზედმიწევნით ცოდნა. ეს ხომ აბსურდული მსჯელობაა. ამის გარანტი ერთადერთია - სამართლიანობის პრინციპზე დამყარებული შინაგანი კანონების დაცვა, რომელიც თავისთავად იქნება საფუძველი იმისა, რომ პიროვნება არ ჩაიდენს დანაშაულს და სამართალდარღვევას. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო პოლიტიკა მიმართული უნდა იყოს მოსახლეობის, განსაკუთრებით არასრულწლოვნების ზნეობრივი აღზრდისაკენ, მორალური ნორმების განმტკიცებისაკენ. გამოჩენილი ფრანგი მწერალი, ანტუან ეგზიუპერი ამბობს: „ჩვენ ყველანი ბავშვობიდან მოვდივართ“. სწორედ ის პირველსაწყისი სივრცე, ანუ ოჯახი და მის წიაღში არსებული გარემო-პირობები დიდწილად განაპირობებს ადამიანის პიროვნების ფორმირებას, მისი ხასიათისა თუ ზნის ჩამოყალიბებას. უმადლო ოჯახური ცხოვრება, ურწმუნო მშობელთა პირადი მაგალითი, მათი მოუცლელიობა, უსიყვარულობა, მრუდე ინტერესთა სფერო და არაჯანსაღი მიდრეკილებები საფუძველია ბავშვის უზნეო და უსამართლო არსებად გადაქცევისა. პიროვნება პიროვნებად უნდა აღზარდოს და არა კომპიუტერმა ან ოცდაოთხსაათიანმა ძიძამ.

5 პანაიოტის ი. ბუმისი. 2010. კანონიკური სამართალი. თბილისი, გვ. 7.

სამართლებრივი სახელმწიფოს ჩამოყალიბება რთულია, როცა საზოგადოება მხოლოდ ფულზე, კარიერასა და მატერიალურ კეთილდღეობაზეა ორიენტირებული. მარადიული ღირებულებები ყოველთვის უპირისპირდება ეფემერულს - წარმავალს, სწორი ორიენტირების ჩამოყალიბებაში კი უდიდესი მნიშვნელობა სწორედ განათლებას, რწმენასა და სულიერებას ენიჭება. მაგრამ რა არის მართებული, რას უნდა დაეფუძნოს შინაგანი კანონები და მოსახლეობის ზნეობრივი აღზრდა? ამის განსაზღვრისათვის ყოველი სახელმწიფოს სამართლის მეცნიერება ირიბად თუ პირდაპირ დასკვნებს აკეთებს ამ სახელმწიფოში არსებული რელიგიური მცნებებისა და მოძღვრების საფუძველზე. ფაქტია ისიც, რომ პირველად წმიდა მოსესაგან მოგვეცა სამართალი, რომლებმაც ადამიანთა ველური და უსამართლო ყოფა ცივილიზებულ და სამართლიან საზოგადოებად აქცია. უფრო კონკრეტულად კი, აი, რა გვაქვს მხედველობაში - საქართველო სამი მთავარი ღირებულების დაცვამ მოიყვანა 21- საუკუნემდე, რაც ნათლად ჩამოაყალიბა წმინდა ილია მართალმა - მამული, ენა სარწმუნოება, (ილია ჭავჭავაძეს საზოგადოება უფრო ხშირად როგორც დიდ მწერალს, სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწედ მოიხსენიებს, მაგრამ გვაზიწყდება ხოლმე, რომ იგი, ამასთანავე, დიდი იურისტიც იყო), ეს სამი საუნჯე რომ არ დავიცვათ, საქართველო, როგორც სახელმწიფო და ქართველი ერი აღარ იარსებებს, შესაბამისად, აღარც სამართალი და კანონები გახდება საჭირო, აქედან გამომდინარე, საქართველოს სამართლის სისტემა უნდა დაეფუძნოს სარწმუნოებას, კონკრეტულად რჯულის კანონებს, რომელიც ბიბლიაშია გადმოცემული და გამოჩენილ თეოლოგთა მიერ არის განმარტებული. აღნიშნულის პრეცედენტი და პრაქტიკა ყველაზე მეტად სწორედ ქართულ საერო სამართალს ახასიათებდა, მაგალითად, ქართული სისხლის სამართალი და მისი ძირითადი დებულებანი, რომელიც სამაგალითო იყო შუასაუკუნეებში მთელი იმდროინდელი მსოფლიოსათვის, სწორედ საეკლესიო მოღვაწეების მიერ (წმინდა ექვთიმე მთაწმინდელი) იყო დამუშავებული. აქედან გამომდინარე, ქართულ სამართლის მეცნიერებას უპირველესი კავშირი სწორედ მართლმადიდებლურ თეოლოგი-

ასთან უნდა ჰქონდეს, რომ შეძლებისდაგვარად სრულყოფილად განისაზღვროს სამართლის ნორმებში სამართლიანობის პრინციპები. სამართლის მეცნიერთათვის სადაოს არ უნდა წარმოადგენდეს ის გარემოება (განსაკუთრებით კი რომანულ-გერმანული სამართლის ოჯახში შემავალ სამართლის სისტემის მკვლევართათვის), რომ სამართლის ყველა ძირითადი დებულება სათავეს სწორედ ათი მცნებიდან და მოსეს რჯულიდან იღებს. (მაგალითად, როდესაც იგივე სასჯელზე საუბრობენ და სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპის დანერგვას არაერთ გამოჩენილ მეცნიერს და სამართლის განმანათლებელს მიაწერენ, როგორც სიახლის დანერგვას მეცნიერებაში და ა.შ. ძირითადად, მე-19-20 საუკუნეების განმანათლებლებს, ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე იყო ეს პრინციპი დადგენილი მოსეს რჯულში - არ უნდა მოიკლან მამები შვილების გამო და შვილები არ უნდა მოიკლან მამების გამო; თითოეული თავისი დანაშაულისათვის უნდა მოიკლას“ (მეორე რჯული, თავი 24, 16). ხოლო თუ სამართალი, როგორც მეცნიერება, რელიგიისაგან დამოუკიდებლად განვითარდება, ადამიანებისათვის იგი უარყოფით შედეგებს უფრო მოიტანს, ვიდრე დადებითს. ამდენად, ქართულ საზოგადოებას მორალური უფლება არ გააჩნია, რომ თავისი სამართალი მართლმადიდებლურ რჯულის კანონებს არ დააფუძნოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, საქართველო და ქართული საზოგადოება ვერ განვითარდება.

დასკვნის სახით, საქართველოში სამართლიანობისა და სამართლის ნორმების დაახლოებისათვის საჭიროა ახალი, კრიმინოლოგიურ ექსპერტიზაზე დაფუძნებული იურიდიული შემოქმედება, რომელმაც უნდა შეცვალოს არსებული სამართალი სამართლიანობის პრინციპზე დაყრდნობით, შესაბამისად, უმნიშვნელოვანეს ამოცანად მიგვაჩნია საქართველოში საქართველოს კრიმინოლოგიური ექსპერტიზის სახელმწიფო ცენტრის ჩამოყალიბება, რომლის ძირითადი ფუნქცია კანონპროექტთა კრიმინოლოგიური ექსპერტიზების ჩატარება იქნება. ყოველივე ზემოაღნიშნული მიგვიყვანს მაღალ სახელმწიფოებრივ და საზოგადოებრივ მიზნამდე - „საქართველო დანაშაულის გარეშე“!

CRIMINOLOGICAL VIEWS ON FAIRNESS AND JUSTICE

Mikheil Gabunia

Doctor of Law, Professor of Georgian Technical University

REZIUME

Key words:

CRIMINOLOGY, JUSTICE, LAW

Scientific viewpoint, which is based on law and justice, constitutes a significant category of criminological thinking. The science of criminology should heavily influence the process of formation of these definitions. **From a criminological point of view, law and justice by implication have the same meaning, while justice should serve as basis for law, since in the past it was used specifically under such meaning.** The complexity of the matter also derives from the fact that in various disciplines of science- theology, jurisprudence, philosophy, sociology and psychology - numerous opinions exist with regard to these definitions. **A standpoint recognized in criminology that every human by nature, without exception, is inclined to a commission of crime,** does not prevent the provision stating that law should be based on justice from being true, due to the fact that it is an inseparable

trait of a human to be a criminal. Thus, rules and principles of justice are established, followed by the establishment of law.

It is impossible to examine all opinions regarding law that were made in all times and era in the article, thus, we shall discuss, in our opinion, the best definition of law in accordance to which **law is “a reasonable and moral mean of regulating public life”**. In Georgia to bring norms of justice and law closer performance of new legal activities on the basis of criminological expertise is necessary, which should change the existing law on the basis of the principle of justice. The main function of the latest will be conduction of criminological expertise of draft laws. All of the above-mentioned shall allow to approach a superior state and public goal – **“Georgia without crime”!**

Notes:

1. See: Dictionary of Georgian language. Tbilisi, 1986. (GEO)
2. Encyclopedist Dictionary. F.A. Brockhaus. I.A. Efron. S. Petersburg, 1890-1907. (RUS)
3. Encyclopedist Dictionary. F.A. Brockhaus. I.A. Efron. S. Petersburg. 1890-1907. (RUS)
4. Kolenda. Christopher. 2007. Leadership: The Warrior's art. First Edition, Tbilisi, P.34. (GEO)
5. Panaiotis I. Bumis. 2010. Canon Law. Tbilisi, P.7. (GEO)